

Máme co slavit na Mezinárodní den řek? Řeky mizí z krajiny, za 200 let jsme zkrátili Labe o polovinu

25.9.2025 - | Arnika

Řeka, tedy přirozený vodní tok, slaví 28. září svůj mezinárodní den. Máme ale v České republice vůbec koho oslavovat? Většina našich toků byla upravena, a tam, kde se do samotných koryt nezasáhlo, byly alespoň provedeny změny v jejich povodí. Arnika dlouhodobě upozorňuje na to, že přístup k českým řekám se musí zásadně změnit.

Nejprve byly odlesňovány rozsáhlé plochy, čímž byl měněn způsob, jakým řeky transportují a ukládají pevné částice – tedy sedimenty (písek, štěrky, bahno, organický materiál). Říční toky byly upravovány především kvůli provozu mlýnů, pil a hamrů, ale také z důvodu říční plavby a plavení dřeva. Následně byly výrazněji regulovány i větší vodní toky, přičemž s nástupem kolektivizace byl tento proces ještě více urychlen. Přitom již v roce 1877 byl formulován názor, definující oprávněnou regulaci pouze jako opatření zamezující pouze škodlivým letním povodním. Naopak periodickým jarním záplavám přisuzoval pozitivní vliv na vegetaci z důvodu přínosu živin a fertilizačního účinku. A dokonce i směrný vodohospodářský plán z roku 1975 sice počítal s prozkoumáním potřeby úprav 36 680 km vodních toků, zároveň však zdůrazňoval nutnost komplexního posouzení jejich technických i krajinných funkcí.

Devastující bilance úprav vodních toků

Podle digitalizovaných podkladů z archivních dokumentací bývalé Zemědělské vodohospodářské správy (MZe, 2016) je v České republice dnes upraveno 13 385 km vodních toků a dalších 1 232 km zatrubněno. Podle zprávy Ministerstva životního prostředí jsme zkrátili délku říční sítě o 30 %. U velkých toků může být procento upravenosti ještě drastičtější – například jen Labe bylo od Jaroměře po Mělník zkráceno za posledních 200 let o 55 % (ze 404 km na 181 km). Dyje byla v úseku od Drnholce po soutok s Moravou v rámci historických regulací zkrácena o přibližně 36 % (z 85 km na 54 km).

Řeky pro nás nebyly prioritou ani poté, co jsme vstoupili do Evropské unie, která má na revitalizaci řek propracovaný systém podpor. Do konce roku 2019 však byly z prostředků EU revitalizovány jen vodní toky o celkové délce pouhých 245,7 km. Podle téže zprávy by přitom mělo být revitalizováno přibližně 9 000 km toků, což představuje necelá 3 %. Bohužel, podle dnešních poznatků tvoří opravdu kvalitní revitalizace jen malý zlomek z tohoto již tak skromného čísla.

20 let boje za přirozené říční toky

Ochrana vodních toků je tradičním tématem Arniky od samého založení organizace. Již dvacet let bojuje proti výstavbě plavebních stupňů na Labi mezi Ústím nad Labem a státní hranicí, protože masivní zásahy by definitivně zničily zbytky přirozeného charakteru naší největší řeky. Stejně tak se Arnika dlouhodobě věnovala problematice projektu kanálu Dunaj-Odra-Labe, ale také školila samosprávy, jak naložit s uvolněnými pozemky po jeho zrušení.

V zahraničí pomáhá Arnika místním lidem chránit řeky, které představují v rámci Evropy naprosto unikátní přírodní hodnoty, zejména před masivní výstavbou a devastacím provozem malých vodních elektráren. Základem postoje Arniky jsou odborná data ukazující, že přirozené a zdravé řeky lépe

plní ekosystémové funkce, které jsou v době klimatických změn klíčové. Nadměrná regulace a narovnávání toků oslabuje schopnost krajiny zadržet vodu, čímž se zvyšují škody způsobené stále častějšími suchy i povodněmi.

Mezinárodní den řek je příležitostí si připomenout, že vodní toky nejsou pouhými technickými objekty, ale živými ekosystémy, které si zaslouží mezinárodní ochranu. Řeky překračují hranice a různé země patří ke stejným povodím. Navracet řekám jejich přirozenou podobu je v kontextu klimatické změny nejen ekologickou nutností, ale také projevem ekonomické racionality a odpovědnosti vůči budoucím generacím.

(Pro více informací kontaktujte tiskového mluvčího Arniky Luboše Pavloviče, Tato e-mailová adresa je chráněna před spamboty. Pro její zobrazení musíte mít povolen Javascript., +420 606 727 942)

<https://arnika.org/o-nas/tiskove-zpravy/mame-co-slavit-na-mezinarodni-den-rek-reky-mizi-z-krajiny-za-200-let-jsme-zkratili-labe-o-polovinu>